

धान र उखु किसानका समस्या समाधान गर्न माग

दुडे समाचारदाता

बीराबज्ज। जनता समाजवादी पार्टी नेपाल सम्बद्ध समाजवादी किसान महासंघको कार्यसम्पादन समितिको बैठकले किसानका समस्या समाधान गर्न सरकारको ध्यानाकार्बण गराएको छ।

बीराबज्जमा पुस ७ र ८ गते सम्पन्न बैठकले सरकारले तोकेको समर्थन मूल्यमा किसानले धान विक्री गर्न नसक्ने र बिक्री

गरिसके पनि समयमा रकम प्राप्त नहुने समस्याले किसान मारमा पेरेकोले सरकारले तै धान खरिद गर्नुर्मा माग गरेको छ।

सरकारले तोकेको उखुको समर्थन मूल्यमा किसानको लागतसमेत नउद्देश भएकोले सो समर्थन मूल्यमा पुनर्विचार गर्नुर्मा किसान महासंघको माग छ।

वृक्षकहरूले पाते वृक्षी ऋणलाई सरल र सहज ढंगले प्राप्त हुने व्यवस्था

राजन भक्ति

जनकपुरधाम। महोत्तरी लोहारपटी नगरपालिका-४ खुडाका रामउद्दगार यादव जनकपुरधामको बजारमा प्रत्येक दिन एक सय लिटर दुध बेचेर मासिक ५० हजार भन्दा बढी आमदानी गर्ने गरेका छन्।

पैसा कमाउन विदेशमै जानुपर्छ भन्ने मान्यतालाई त्यादै उनले आफो घरबाट पाँच किलोमिटरको दूमा रहेको जनकपुरधाम बजारमा दुध बिक्री गरेर उनले विदेशमा कमाउने पैसा याहाँ नै कमाउन सक्ने उदाहरण बनेका छन्।

आप्ने गाउँ टोलमा गाई भेसी पालेका किसानको दुध संकलन गरी जनकपुरधामस्थित करिब ५० घरधूमी उठाउन तथा भ्रमस्पुरा चोक्सिथ एक दुई बटा चियापसलमा गरी प्रत्येक दिन एक सय लिटर दुध बेच्ने गरेका छन्।

उनले ७०/८० रेवीय लिटर किने गरेको दुध मोटसाइकलमा बोकेर जनकपुरधामसम्म युदा ९० देखि एकसय रुपैयाँ लिटर सम्पादन गरेको गरेका छन्।

गाइको दुध केही सरकारी दुध बिक्री गर्ने गरेको छ। साथै जनकपुरधामसम्म युदा ९० देखि एकसय रुपैयाँ सम्पादन गर्ने गरेको छ।

महासंघको केन्द्रीय समितिमा मध्यस्थ प्रदेशका महाराज यादव, लमिकी प्रदेशबाट प्रबजन उपाध्याय, कणली प्रदेशबाट प्रबजन शाही र लुमा चोलामा इलाई मनोनयनसमेत गरेका छन्।

उनले दुवानी खर्च कराएर मासिक पचास हजार भन्दा बढी आमदानी गर्ने गरेको छ। मोटसाइलमा दूध दुवानी गरेर जनकपुरधामको बजारमा प्रत्येक दिन घर-घरमा दूध युद्धाउंडे आएका रहेका छन्।

अधिकारी दूध विक्रेताले पानी मिसाएर दूध बेच्ने गरेको आइरहेको समयमा उनले बेच्ने दूधमा भन्ने एक थोपा पानी पानी अनियन्त्रित भइ दुर्घटना हुँदै।

गरिसके पनि समयमा रकम प्राप्त

स्वदेशमै हजारौ आम्दनी गर्नसक्ने उदाहरण

नगरपालिको वितान दुई वर्षदिविख उनका नियमित ग्राहकहरूको बाबी रहेको छ।

जनकपुरधाम उपमहानगरपालिका-७ का उपभोगका सीता ठाकुर भन्दून्, मा प्रत्येक दिन डेढ लिटर दुध यादवसम्म उठाउन दिने गरेकी छु र महानामा त्यसको बताउँछन्।

उनले दुवानी खर्च कराएर मासिक पचास हजार भन्दा बढी आमदानी गर्ने गरेको छ। मोटसाइलमा दूध दुवानी गरेर जनकपुरधामको बजारमा प्रत्येक दिन घर-घरमा दूध युद्धाउंडे आएका रहेका छन्।

त्यति मात्र होइन घरमासमेत दुईवटा गाई

र एउटा भैंसी पालेर उनले घरखर्च चलाउने गरेका छन्। बिहान ४ बजेदेखि दिउँसो १२ बजे सम्मान संकलनदेखि विक्री गरेर घर

फर्केका छन्। तर विदेशमा भन्दा देशमै काम गरेर ५० देखि ६० हजारसम्म रकम कमाउन थालेपछि विदेश जाने मान्यता तै उनले त्यापिङ्कको बताउँछन्। विदेशी भूमिमा पसीना बगाउन भन्दा नेपालमै केही गर्ह्य भनेर फर्केका यही दूध खरिद बिक्री गर्न थाले।

त्यति मात्र होइन घरमासमेत दुईवटा गाई

र एउटा भैंसी पालेर उनले घरखर्च चलाउने गरेका छन्। बिहान ४ बजेदेखि दिउँसो १२ बजे सम्मान संकलनदेखि विक्री गरेर घर

फर्केका छन्। तर विदेशमा भन्दा देशमै काम गरेर ५० देखि ६० हजारसम्म रकम कमाउन थालेपछि विदेशीको बताउँछन्।

त्यति मात्र होइन घरमासमेत दुईवटा गाई

र एउटा भैंसी पालेर उनले घरखर्च चलाउने गरेका छन्। बिहान ४ बजेदेखि दिउँसो १२ बजे सम्मान संकलनदेखि विक्री गरेर घर

फर्केका छन्। तर विदेशमा भन्दा देशमै काम गरेर ५० देखि ६० हजारसम्म रकम कमाउन थालेपछि विदेशीको बताउँछन्।

त्यति मात्र होइन घरमासमेत दुईवटा गाई

र एउटा भैंसी पालेर उनले घरखर्च चलाउने गरेका छन्। बिहान ४ बजेदेखि दिउँसो १२ बजे सम्मान संकलनदेखि विक्री गरेर घर

फर्केका छन्। तर विदेशमा भन्दा देशमै काम गरेर ५० देखि ६० हजारसम्म रकम कमाउन थालेपछि विदेशीको बताउँछन्।

त्यति मात्र होइन घरमासमेत दुईवटा गाई

र एउटा भैंसी पालेर उनले घरखर्च चलाउने गरेका छन्। बिहान ४ बजेदेखि दिउँसो १२ बजे सम्मान संकलनदेखि विक्री गरेर घर

फर्केका छन्। तर विदेशमा भन्दा देशमै काम गरेर ५० देखि ६० हजारसम्म रकम कमाउन थालेपछि विदेशीको बताउँछन्।

त्यति मात्र होइन घरमासमेत दुईवटा गाई

र एउटा भैंसी पालेर उनले घरखर्च चलाउने गरेका छन्। बिहान ४ बजेदेखि दिउँसो १२ बजे सम्मान संकलनदेखि विक्री गरेर घर

फर्केका छन्। तर विदेशमा भन्दा देशमै काम गरेर ५० देखि ६० हजारसम्म रकम कमाउन थालेपछि विदेशीको बताउँछन्।

त्यति मात्र होइन घरमासमेत दुईवटा गाई

र एउटा भैंसी पालेर उनले घरखर्च चलाउने गरेका छन्। बिहान ४ बजेदेखि दिउँसो १२ बजे सम्मान संकलनदेखि विक्री गरेर घर

फर्केका छन्। तर विदेशमा भन्दा देशमै काम गरेर ५० देखि ६० हजारसम्म रकम कमाउन थालेपछि विदेशीको बताउँछन्।

त्यति मात्र होइन घरमासमेत दुईवटा गाई

र एउटा भैंसी पालेर उनले घरखर्च चलाउने गरेका छन्। बिहान ४ बजेदेखि दिउँसो १२ बजे सम्मान संकलनदेखि विक्री गरेर घर

फर्केका छन्। तर विदेशमा भन्दा देशमै काम गरेर ५० देखि ६० हजारसम्म रकम कमाउन थालेपछि विदेशीको बताउँछन्।

त्यति मात्र होइन घरमासमेत दुईवटा गाई

र एउटा भैंसी पालेर उनले घरखर्च चलाउने गरेका छन्। बिहान ४ बजेदेखि दिउँसो १२ बजे सम्मान संकलनदेखि विक्री गरेर घर

फर्केका छन्। तर विदेशमा भन्दा देशमै काम गरेर ५० देखि ६० हजारसम्म रकम कमाउन थालेपछि विदेशीको बताउँछन्।

त्यति मात्र होइन घरमासमेत दुईवटा गाई

र एउटा भैंसी पालेर उनले घरखर्च चलाउने गरेका छन्। बिहान ४ बजेदेखि दिउँसो १२ बजे सम्मान संकलनदेखि विक्री गरेर घर

फर्केका छन्। तर विदेशमा भन्दा देशमै काम गरेर ५० देखि ६० हजारसम्म रकम कमाउन थालेपछि विदेशीको बताउँछन्।

त्यति मात्र होइन घरमासमेत दुईवटा गाई

र एउटा भैंसी पालेर उनले घरखर्च चलाउने गरेका छन्। बिहान ४ बजेदेखि दिउँसो १२ बजे सम्मान संकलनदेखि विक्री गरेर घर

फर्केका छन्। तर विदेशमा भन्दा देशमै काम गरेर ५० देखि ६० हजारसम्म रकम कमाउन थालेपछि विदेशीको बताउँछन्।

त्यति मात्र होइन घरमासमेत दुईवटा गाई

र एउटा भैंसी पालेर उनले घरखर्च चलाउने गरेका छन्। बिहान ४ बजेदेखि दिउँसो १२ बजे सम्मान संकलनदेखि विक्री गरेर घर

फर्केका छन्। तर विदेशमा भन्दा देशमै काम गरेर ५० देखि ६० हजारसम्म रकम कमाउन थालेपछि विदेशीको बताउँछन्।

त्यति मात्र होइन घरमासमेत दुईवटा गाई

र एउटा भैंसी पालेर उनले घरखर्च चलाउने गरेका छन्। बिहान ४ बजेदेखि दिउँसो १२ बजे सम्मान संकलनदेखि विक्री गरेर घर

फर्केका छन्। तर विदेशमा भन्दा देशमै काम गरेर ५० देखि ६० हजारसम्म रकम कमाउन थ

अन्यत्र गरका पापबाट जनकपुरधाममा मुक्ति पाउन साक्षि ।
जहाँपुरधाममा गरेको पापबाट मुक्ति पाउने स्थान अन्यत्र छै ॥

जनकपुरधाममा गरका पापबाट मुक्त पाउन स्थान अन्यत्र छन् ॥

सम्पादकीय

अपहरणकारी हत्यारालाई पक्राउ गर

मधेश प्रदेशका राजधानी जनकपुरधाम उपमहानगरपालिकाको वडा नम्बर ८ र वडा नम्बर १३ बस्ने दाङु-भाइलाई अपहरणगरी भारतमा हत्या गरिएको घटना सार्वजनिक भएको छ । २२ वर्षका विष्णु साह र २१ वर्षका रोहित साहको हत्यामा संलग्न रहेको आरोपमा प्रहरीले महोत्तरी जिल्लाको मनरासिस्त्वा नगरपालिकाका २ जनालाई नियन्त्रणमा लिएको छ । गत पुस २६ गते भारतको सीतामढी जिल्लाको परिहारस्थित मामाघर गएका थिए । उनीहरु त्यसपछि अपहरणमा परे । भारतमा गएको २ दिनपछि दुबै युवक अपहरणमा परेको खबर परिवारलाई प्राप्त भएको थियो । अपहरणकारीले परिवारसित मागेका रकम जोहो गर्न केही ढिलाइ भएको बताइएको छ । तैपनि अपहरणकारीलाई रकम दिन ठिक परेको अवस्थामा सम्पर्क दुट्यो । पीडित परिवारले रकम सहित अपहरणकारीसित सम्पर्क गर्न पटक-पटक प्रयास गरे पनि सफल हुन सकेनन् । अपहरणकारीले पीडित परिवारसित सम्पर्कका लागि प्रयोग गर्ने मोबाइलको स्विच अफ भएपछि चिन्ता बढाएको थियो । त्यस क्रममा प्रहरीले पाएको सूचना अनुसार भारतीय काउण्टर पार्टीसित समन्वयगरी ज्वाइन्ट अप्रेशन सुरु गरेको देखिन्छ । अपहरणकारीले प्रयोग गरेका भारतीय नम्बरको आधारमा प्रहरी उनीहरु सम्म पुगेको पनि छ । अपहरणकारी सम्म प्रहरी पुदा धेरै ढिलाइ भइसकेको

देखिन्छ । अपहरित युवकद्वयलाई लुकाएर राख्न अथवा गोपनीयता भंग हुने भयले पनि अपहरणकारीहरूले हत्या गरेको हुनसक्ने आशंका पनि एउटा हुन सक्छ । किन भने दुई जना युवकलाई लामो समय लुकाएर राख्न सहज नहुन सक्थ्यो । भारतीय प्रहरीको सहयोगमा नेपाली प्रहरीले अपहरणमा संलग्न रहेकाहरूको परिचान गरिसकेको बुझिन्छ । महोत्तरीबाट पक्काउ गरेका दुई युवकसितको अनुसन्धानमा प्रहरीले घटनाको विस्तृत जानकारी प्राप्त गरिसकेको हुनुपर्छ । प्रहरीले घटनाको सम्पूर्ण तथ्यहरू सार्वजनिकगरी अपराधीलाई हैदैसम्मको सजाय हुने दफा लगाउनु पर्छ । प्रहरीले प्राप्त गरेको सूचना नै ढिला भएको बताइएको छ । यसमा परिवारजनको आपत्ति छ । उनीहरूले समयमै खबरगर्दा प्रहरीले ढिलाइ गरेको आरोप लगाएका छन् । प्रहरीले आफ्नो दायित्व निर्वाह गरेको देखिन्छ । भारतीय प्रहरीसितको सहकार्यमा अपराधी सम्म नेपाली प्रहरी पुगेको पनि छ । भारतीय प्रहरीले ४ जना भारतीय नागरिकलाई पक्काउ गरेको बताइएको छ । नेपाली प्रहरीले भारतीय मोबाइल नम्बरलाई आधार मानेर भारतीय प्रहरीको सहयोगमा अपहरणमा संलग्न रहेको आशंकामा पक्काउ गरेको छ । तर अपहरणको घटनामा पीडित परिवारले प्रहरीमाथि विश्वास गर्नु आवश्यक छ । समयमै अतिगोप्य ढंगले प्रहरीको उच्च अधिकारीलाई सूचना दिए त्यसले अपराधी सम्म प्रहरीलाई पुग्न सहज हुन सक्छ । अपहरणको विषयमा राजनीतिक नेताहरूको सहयोग भन्दा प्रहरी माथिको विश्वासले ज्यानको सुरक्षा हुन सक्छ । अपहरितलाई मुक्त गरेको प्रहरीसित अनुभव र संयन्त्र भएकाले अपहरणकारीलाई पक्काउ गर्न मद्दत मिल्नेछ । युवकद्वयको अपहरण र हत्यामा संलग्न व्यक्तिहरूलाई पक्काउ गरी तत्काल कारबाहीको दायरामा ल्याउनु आवश्यक छ ।

मैथिलीभाषिक क्षेत्रमा भने यसले विरोध र आकोश देखिएको छ । विशेषगरी मैथिली भाषा र संस्कृतिको क्षेत्रमा काम गर्ने संघसंस्थाहरू यसका विरुद्ध सक्रिय देखिएका छन् । सपथग्रहणको बेला सडकमा सामान्य विरोध देखिएपनि अहिले यो विज्ञप्ति र सर्वोच्च अदालतमा मुद्राको स्थितिसम्म छ । उनिहरूले यसलाई मैथिली भाषाको अस्तित्वमाथीको प्रहारको रूपमा देखेका छन् । विशेष गरेर गणतन्त्रको स्थापनापछि मैथिलीभाषाभित्रको अन्तर्विरोध र अन्तर्दृढ़ तथा भाषिका(बोली) भिन्नतालाई आधार बनाएर मैथिलीभाषिक समुदायलाई विभाजित गर्ने प्रयत्नमा यसलाई नयाँ श्रंखलाको रूपमा यसलाई हेर्न सकिन्छ ।

क्षेत्रीय भुगोलको दृष्टिले मैथिलीभाषामा विविध भाषिका (बोली)हरु छन् । तरपनि, तथाकथित उच्चजातीय (ब्राह्मण र कायस्थ लगायत) र अभिजात्य समुदायले बोल्ने तथा श्रमजीव जातिहरूले बोल्ने बोलीमा भिन्नता छ । सताको सबै क्षेत्रमा प्रायः यिनै उच्चजातीय तथा अभिजात्य समुदायको प्रभुत्व रहेकोले श्रमजीवि समुदायको संस्कृति र जीवनव्यवहारलाई हेय र हीन मानिए जस्तै यिनीहरूको बोलीपनि सत्तावर्गीय उच्चजातीय र अभिजात्यसमुदायको निम्ती हेय र हीन मानाउँदै आएको छ । त्यसकारण श्रमजीवि जातिहरू (यादव, धानुक, कुर्मी, मूँडी, तेली, खत्वे, तत्मा आदि, वण्णश्रमको श्रेणीमा ब्राह्मणेर वैश्य र शूद्रजातीय)को बोलीलाई ठेठी मैथिली भानियो । (ठेठशब्दको अर्थ ग्रामीण हुन्छ ।) यद्यपि मैथिलीभाषाको ऐतिहासिक विकासको अध्ययन गर्दा के देखिन्छ भने अहिलेपनि मैथिलीका मौलिक शब्दहरू श्रमजीवि जातिहरूले बोल्ने ठेठी मैथिलीमै जीवित छन् । तथाकथित शुद्ध मैथिली संस्कृतबाट आएका तत्सम शब्दहरूको कब्जामा देखिन्छ । तर मैथिलीभाषाको भाषिक सतामा उच्चजातीय र अभिजात्य समुदायले बोल्ने 'शुद्ध मैथिली'को बहुआयामिक वर्चस्व देखिन्छ । विशेष गरेर पाठ्यक्रम र साहित्यमा संस्कृतिनिष्ठ मैथिलीको प्रभाव छ । यो प्रभाव कतिसम्म जब्बर छ भने मन्जुतन्त्रा, महेता, शासनीय, जारितका, तितान्तरकूले

नेपालमा आत्महत्याको डरलाग्दो तथ्यांक र रोकथामका कार्यक्रम कार्यान्वयनको अपरिहार्यता

३५८

‘दाइजोको कारण विहे भाँडिएपछि युवतीद्वारा आत्महत्या’, ‘प्रेममा धोका पाएकी युवतीद्वारा आत्महत्या’। क्रान्ति तिर्न नसकदा आत्महत्या। पछिल्ला कंही वर्षयता परिकाहरुको हेडलाइन बनेर सतहमा आएका यी प्रतिनिधिमुलक घटना मात्रै हुन्। सतहमा देखिएको भन्दा कैयौं गुणा बिकराल समाजिक समस्याको रूप लिइसकेको छ आत्महत्याले। माथिका हेडलाइनहरुबाट सहजै अनुमान गर्न सकिन्छ कि आत्महत्याको पछाडि एक मात्र ठोस कारण छैन। यसका अनेकौ समाजिक, अर्थीक, मनोवैज्ञानिक कारणहरु छन्। यीमध्ये अधिकांश कारणहरु व्यक्ति, परिवार, समूदाय, समाज, संस्था र सरकारको उचित प्रयासबाट समयमै निवारण वा न्युनिकरण गरी प्रभावकारी रूपमा आत्महत्या रोकथाम गर्न सकिन्छ।

वपना उ लाख २ प्रत्यक्ष ४० सकन्डमा एक जनाल
आत्महत्या गर्ने गरेका छन् नेपाल प्रहरीसँग उपलब्ध

मैथिली, मगही, मधेशी र ग्रियर्सन

रोशन जनकपुरी

समेत 'शुद्ध मैथिली' लेखनमा गर्व अनुभूत गर्ने गाठ्न। यसले मैथिलीभाषिक क्षेत्रमा दर्खिने 'शुद्ध मैथिली' र 'ठेठी मैथिली'को अन्तर्विरोधभाषामा बोली (भाषिका, डायलेक्ट)को हो भने साँस्कृतिकक्षेत्रमा हिन्दु वर्णश्रिमाट उत्पन्न ब्राह्मणवादी विभेदको समस्या हो।

आधुनिक राजनीतिक तथा सास्कृतिक चेतनाहरूको विश्वव्यापी प्रसारको कारण राजनीतिक सत्तामा कहीं अंशमा नै भएपनि श्रमजीव जाति

(वर्ग होइन)को अगुआहरुले घुसपैठ गर्न सफल भएको देखिन्छ । तर भाषिक सत्तामाश्रमजीवि जातिहरुका विद्वानहरुले धुँडा टेकेको स्थिति छ । ठीक यसै बिन्दुमा सत्ताका अवसरवादी राजनीतिक शक्तिहरुले मैथिली भाषाभित्रको भाषिकाहरुको अन्तर्विरोधलाई दुई फरक भाषाको रूपमा परिवर्तन गर्न चाहन्छन् । उनीहरु साँस्कृतिक अन्तर्विरोध र आक्षेशलाई भाषिक अन्तर्विरोधमा रुपान्तरण गर्न चाहन्छन् । तर यो घातक हो । यो ग्रामीण क्षेत्रमा बोलिने ठेठी मैथिलीको अस्तित्व समाप्त पार्ने अत्यन्त खतरनाक खेल हो ।

भाषा भाषानामा प्र० ३४३-पार्टी का वर्तमान लूटनामा को न सहा भेषण्ठि त सम्बिधानले न चिनेको भाषामा सपथग्रहण गर्न स्वीकृति दिनु रूलो कुरो होइन । यो सरकार टिकाउन वर्तमान सरकारको निरहितामात्र हो ।

पत्रकारहरूसँग जनमत पार्टीका प्रवक्ताले यसलाई मधेशमा बालिने भाषाहरूको 'कोड' भने । यस्तो हो भने मधेश प्रदेशमा बोलिने मैथिली, भोजपुरी, बज्जिका (र अवधि समेत) मधेशीभाषा हुनेभए । तर संघीय संसद सचिवालयको एउटा पत्रमा 'मैथिली भाषामा अनुवाद गरिल्याएको' र 'त्यसलाई मधेशी भाषा भनेर जिदी गरेको' उल्लेख गरिएको छ । यसबाट के बुझिन्छ भने भाषाको क्षेत्रमा आफूलाई फरक देखाउन र चर्चित हुन यो बलजपत्री प्रयत्न हो । यद्यपि जसरी तराई मधेशमा बोलिने भाषाहरूलाई 'कोड' भाषा भनेर अधिकृत गर्न खोजेको देखिन्छ, त्यो मैथिली मात्र होइन, भोजपुरी, बज्जिका र अवधि समेतले निधार खुम्च्याउनु पर्ने विषय हो ।

आफूलाई भेस्ताइ उत्तराप्ति भएको बाबतमा यसलाई नाराजनामा बढा खाली भाना भयज दाढ्हा मैथिलीमा राजनीतिकरूपमा पहिलो हमला मैथिलीभाषी क्षेत्रमा हिन्दीलाई मातृभाषाको रूपमा जनगणनामा लेखाउने दुष्प्रयत्नको रूपमाभयो । यो सफल हुनसकेन । यसछि दोस्रो हमला मधेशप्रदेशमा एउटा खास जातिविशेष समुदायले मैथिली नै बोलेपनि आफूलाई गंगा नदीभन्दा दक्षिणी क्षेत्रमा बोलिने मगहीभाषालाई मातृभाषाको रूपमा अभियानु चलाउनु थियो । कोड भाषाको रूपमा मान्ने हो भने त जनमत पार्टीले भनेको मधेशीभाषा मैथिली, भोजपुरी र अवधी, लगायत तराई मधेशमा बोलिने सबै मातृभाषीहरू प्रभावित हुने स्थिति छ । तर संघीय र प्रदेश संसदमा प्रस्तुत गरिएको सपथ पत्रमा मैथिलीमा लेखेर मधेशीभाषाको दावीलाई मैथिलीमाथीको तेस्रो हमला भन्न सकिन्छ । ब्राह्मणवाद विरोधी कोणबाट हेर्ने हो भने यसबाटपनि ठेठी मैथिलीको अस्तित्व नै प्रभावित हुने देखिन्छ । यो उचित होइन । आफ्नो राजनीतिक स्वाधूर्पित गर्नको लिए यसलाई तेस्रो हमला भै

यस विषयमा भाजपुरा, बाजका र अवधारीषिक क्षेत्रमा यस प्रति खासै चासो देखिएँदैन । मैथिलीभाषिक क्षेत्रमा भने यसले विरोध र आकोश देखिएको छ । विशेषगरी मैथिली भाषा र संस्कृतिको क्षेत्रमा काम गर्ने संघर्षसंस्थाहरु यसका विरुद्ध सक्रिय देखिएका छन् । सपथग्रहणको बेला सडकमा सामान्य विरोध देखिएपनि अहिले यो विज्ञप्ति र सर्वोच्च अदालतमा मुद्दोको रिस्थितिसम्म छ । उनिहरुले यसलाई मैथिली भाषाको अस्तित्वमाथीको प्रहारको रूपमा देखेका छन् । विशेष गरेर गणतन्त्रको स्थापनापछि मैथिलीभाषाभिरको अन्तर्विरोध र अन्तर्दृन्दृ तथा भाषिका(बोली) भिन्नतालाई आधार बनाएर मैथिलीभाषिक समुदायलाई विभाजित गर्ने प्रयत्नमा यसलाई नयाँ श्रृंखलाको रूपमा यसलाई हेर्न सकिन्छ ।

क्षेत्रीय भूगोलको दृष्टिले मैथिलीभाषामा विविध भाषिका (बोली)हरु छन् । तरपनि, तथाकथित उच्चजातीय (ब्राह्मण र कायस्थ लगायत) र अभिजात्य समुदायले बोल्ने तथा श्रमजीव जातिहरुले बोल्ने बोलीमा भिन्नता छ । सत्ताको सबै क्षेत्रमा प्रायः यिनै उच्चजातीय तथा अभिजात्य समुदायको प्रभुत्व रहेकोले श्रमजीव समुदायको संस्कृति र जीवनव्यवहारलाई हेय र हीन मानिए जस्तै यिनीहरुको बोलीपनि सत्तावर्गीय उच्चजातीय र अभिजात्यसमुदायको निर्मी हेय र हीन मानिन्दै आएको छ । त्यसकारण श्रमजीव जातिहरु (यादव, धानुक, कुर्मी, सूँडी, तेली, खत्वे, तत्मा आदि, वर्णश्रमको श्रेणीमा ब्राह्मणेतर वैश्य र शूद्रजातीय)को बोलीलाई ठेठी मैथिली भनियो । (ठेठशब्दको अर्थ ग्रामीण हुन्छ ।) यद्यपि मैथिलीभाषाको ऐतिहासिक विकासको अध्ययन गर्दा के देखिन्छ भने अहिलेपनि मैथिलीका मौलिक शब्दहरु श्रमजीव जातिहरुले बोल्ने ठेठी मैथिलीमै जीवित छन् । तथाकथित शुद्ध मैथिली संस्कृतबाट आएका तत्सम शब्दहरुको कब्जामा देखिन्छ । तर मैथिलीभाषाको भाषिक सत्तामा उच्चजातीय र अभिजात्य समुदायले बोल्ने 'शुद्ध मैथिली'को बहुआयामिक वर्चस्व देखिन्छ । विशेष गरेर पाद्यक्रम र साहित्यमा संस्कृतिनिष्ठ मैथिलीको प्रभाव छ । यो प्रभाव करिसम्म जब्बर छ भने सत्तावर्गमा रहेका श्रमजीव जातिका विदानहरुले

प्रतिशतले विष सेबन गरेर र २ प्रतिशतले हाम
फालेर, पानिमा डुबेर, औजार तथा हातहतियार
प्रयोग गरेर, आगो लगाएर, करेन्ट लगाएर वा अन्य
तरिकाबाट आत्महत्या गरेको पाईँच्छ।
त्रैलक्षण्य अनापनामाको अवस्था

नेपालमा आत्महत्याको अवस्था
नेपाल प्रहरीको तथ्याङ्क अनुसार नेपालमा बिगत तीन वर्षमा मात्रै २० हजार २२३ जनाले आत्महत्याबाट ज्यान गुमाएका छन् वार्षिक रूपमा केही तथ्यांकीय उत्तराचारबाट आएता पर्नि समग्रमा आत्महत्या दर उच्च नै रहेको छ नेपालले दिगो विकास लक्ष्यमा सन २०३० सम्म आत्महत्याको दरलाई ४.७ प्रति लाखमा भार्ने प्रतिवद्धता गरेको छ तर आर्थिक वर्ष २०७८/७९ को तथ्याङ्कको आधारमा हाल नेपालमा आत्महत्याको मृत्यु दर २३.३ प्रति लाख रहेको छ आत्महत्याको मृत्यु दरको गति यही स्थितिमा अगाडि बढने हो भने निर्धारित समयमा दिगो विकास लक्ष्यको आत्महत्याको मृत्यु न्युनिकरण सूचक हासिल गर्न असम्भव जस्तै छ।

तथ्याङ्क अनुसार समग्रमा महिला भन्दा पुरुषमा आत्महत्याको दर बढी देखिन्छ तर बालक/किशोर र बालिका/किशोरीहरूले गर्ने आत्महत्या दरलाई विश्लेषण गर्ने हो भने कुल बालक/किशोर र बालिका/किशोरीहरूले गर्ने आत्महत्यामध्ये ६० प्रतिशत भन्दा बढी बालिका/किशोरीहरूले गर्ने गरेको पाइन्छ नेपालमा सामाजिक दबाव, बालविवाह, लैंड्रिक भेदभाव र शिक्षाको अवसरबाट बन्चित जस्ता समस्याहरूको सामना गरिरहेका बालिका/किशोरीहरूलाई आवश्यक पारिवारिक र

सहयोगको अभावका कारण आत्महत्या
लक / किशोरको तुलनामा बढी रहेको
सकिन्छ । विगत तीन वर्षको तथ्याङ्क
दृष्टौं उपचारकामा हुने आत्महत्या दमा
बनीय परिवर्तन आएको देखिन्दैन आ.ब
७ देखि आ.ब २०७८/७९ सम्म स्थिर
छा समग्र कर्णाली प्रदेश भन्दा काठमाडौं
आत्महत्या दर लभग दुर्भ गुणले बढी
पापी रूपमा नै ग्रामिण भन्दा सहरी क्षेत्रमा
दर बढी पाइ-छा नेपालको सन्दर्भमा
भन्दा सहरी क्षेत्रमा तै आत्महत्या दर

क्षेत्रमा आत्माहत्या दर बढनुका
गहर हुनसक्छना जस्तैः शैक्षिक
वरम आर्थिक संकट, बढो आर्थिक
सामाजिक सहिष्णुताको अभाव आदि
आत्महत्या दर उच्च हुनुको अर्को
ल हुने तीव्र होड, दबाब र प्रतिस्पर्धा
जागरणबस आसफल हुँदा अपर्याप्तिरा र
सम्पानको भावना निम्नत्याउन सक्छ र
आत्महत्यासम्पुर्याउँछ
हेक शहरी क्षेत्रहरूमा मानिसहरूसँग
सामाजिक समर्थन र आतिथ्यतामा कम
र सामाजिक अन्तर्रक्षियाका लागि बढी
सामाजिक सञ्जालमा निर्भर हुने गर्दछन्।
गोपन र एकलोपनको भावना निम्नत्याउन
तै आत्महत्याको जोखिमलाई बढाउँछ
आत्महत्या गर्दै?

कृतै पनि मान्छेते त्यतिकै आपमो अमुल्य
जीवन समाप्त पार्देना यसका पछाडि धेरै कारणहरु
हुन्छन्। त्यसमध्ये उदासीनतालाई आत्महत्याको
मुख्य कारण मानिन्छा सामान्यतः धेरै दिवदारी
लान्, मुडमा आवश्यकता भन्दा बढी उतार-चढाव
आउनु, आफूलाई एकदमै दयनीय अवस्थाको ठान्नु,
जीवनप्रति रुचि नहुन्, भविश्यप्रति कुनै आशा नलाग्नु
आदि उदासीनताका कारणहरु हुन्। रक्सी र अन्य
लागूअौषधको प्रयोग आत्महत्याको अर्को कारण
हो। केही मानिसहरु नयाँ अनुभव लिन, उदासीनता,
निराशापन, नकारात्मक भावनालाई हटाउनका
लागि भद्रै मद्यपान वा अन्य लागूअौषधको
प्रयोग गर्दछन्। यसले काथि शिथिलता त्याउने तथा
उदासीनता बढाउने गर्छा साथै यसको प्रयोगले
धेरै प्रकारका शारीरिक, मानसिक, भावनात्मक र
आर्थिक समस्या निम्त्याउँछा जसले गर्दा विस्तारै
बाँच्ने रहस्या कमी हुदै जाँदा आत्महत्या बढने
गरेको पाइन्छा दीर्घरोग पनि आत्महत्याको एउटा
कारण हो। कुनै पनि शारीरिक रोगबाट लामो
समयसम्म ग्रसित भइरहेर बाँच्नुको अर्थ नदेखेर
कठिपय मानिसले आत्महत्याको बाटो रोज्जना
त्यसैगरी सामाजिक, व्यक्तिगत वा मनोसामाजिक
समस्याहले पनि आत्महत्या बढाउने गरेको छ।
आत्महत्या रोकथामका लागि थप प्रयासहरुको
आवश्यकता

राष्ट्रिय/अन्तर्राष्ट्रिय प्रतिवदता अनुरूप अपेक्षाकृत
मतजो हासिल गर्न नसकेको तितो यथार्थ मार्थि
उल्लेखित तथ्याङ्कले छर्लज़ परादिएको छा यो
तथ्याङ्कले आत्महत्या रोकथामका लागि थप
प्रयासहरु आवश्यक रहेको तथ्यालाई पुष्टि गरेको
छा मार्थि चर्चा गरिएकै आत्महत्याका पछाडि
अनेकौ सामाजिक, सांस्कृतिक, बातावरणीय,
आर्थिक, मनोवैज्ञानिक र जैविक कारणहरु हुने
गर्दछन्। यी कारणहरुको रोकथाम एउटै व्यक्ति,
संस्था वा निकायबाट सम्भव छैन। यसका लागि
बहुआधारिक, बहुपक्षीय र बहुसंभागीतात्मक
ट्रिप्लिकोणबाट हेरिनुपर्छ। आत्महत्या रोकथामका
लागि होरेक व्यक्ति, परिवार, समुदाय, संस्था र
सरकार उत्तिकै जिम्मेवार छन्। व्यक्तिको
दैनिक जीवनयापन, परिवारिक सदृभाव, समूदायको
सामाजिक आर्थिक र सांस्कृतिक अवस्था र राज्यले
अबलम्बन गर्ने नीति, नियम र राज्यको शासन
व्यवस्था कुनै न कुनै रूपमा आत्महत्याका लागि
जिम्मेवार र उत्तरदायी छन्। त्यसकरण आत्महत्या
रोकथामका लागि व्यक्ति, परिवार, समुदाय, संस्था र
सरकारले आ-आफ्नो तहबाट भूमिका निर्वाह गर्नु
आवश्यक छ।

विशेषगरी सरकारका तर्फबाट मानसिक
स्वास्थ्यको यो कहालिलाग्दो अवस्थालाई
व्यानमा राख्न दे समुदाय र लक्षित समूह
केन्द्रित मानसिक स्वास्थ्य प्रवर्द्धन र प्रभावकारी
आत्महत्या रोकथाम कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्न
अति आवश्यक छ।

